

A Borsodi Mezőség vidékfejlesztési és agrárstruktúra átalakítási stratégiai programja

Részjelentés 1998 – 2008

Válogatás az első 10 év dokumentumaiból

A vidékfejlesztés irányelve: nem változott

„...Az önellátás szellemi és fizikai képességén túl

a most elkészítendő fejlesztési programoktól azt is várjuk, hogy társadalmi, gazdasági, ökológiai szempontból egyaránt

hosszú távra is iránytűi legyenek a saját kistérségüknek.”

Forrás: FVM 1999. Útmutató Vidékfejlesztési Programok készítéséhez

A vidékfejlesztés időtartama: bizonytalan

„Az agrár-környezetvédelmi intézkedések szerves részét képezik a korábban közreműködésünkkel kidolgozásra került integrált agrárstruktúra-átalakítási és vidékfejlesztési programnak. A ...program kialakítása és végrehajtása évekkel korábban kezdődött el,

**és terveik szerint nem csupán az EU csatlakozásig,
hanem a vidékfejlesztési kistérségnek
az EU színvonalára történő felzárkózásáig tart.”**

Forrás: BNPI Dél-Borsodi Tájegység tájékoztatása az ÉTT-ről

A vidékfejlesztési folyamat társadalmi/gazdasági közege: a globalizáció,

az a profitcélú gazdasági rendszer, melyben a nép azért dolgozik, hogy meg tudja venni, amire nincs is szüksége vagy amit maga is el tudna készíteni...

(Sárvári Attila).

Tartalomjegyzék

Bevezető

A Borsodi Mezőség Gazdakör Egyesület tagjegyzéke

1. fejezet: Politikai környezet
2. fejezet Aktuális kérdések
A Bükki Nemzeti Park Igazgatóságának tervei és nyilatkozatai
3. fejezet Sikerek – a megerősödés...
4. fejezet A program rövid bemutatása
5. fejezet Mértékadó szakpolitikai tanulmányok, jogi alapok
dr. Ángyán József, dr. Kádár Imre, dr. Tanka Endre írásai
6. fejezet Cián-történet – kis helyi abszurd
7. fejezet: Archívum –a kezdetek - ami már szinte történelem...

A különböző fejezetekben leírtakra vonatkozóan bemutatjuk a fejezetek lényegi részét leginkább jellemzőnek gondolt dokumentumokat. A könyv terjedelme sajnos nem teszi lehetővé a teljességet.

A kiadványban sokszor szereplő Cötkény Térségfejlesztő Szövetség Egyesület helyét és szerepét átvették a saját korábbi tagjaiból létrejött újabb, nagyobb és jóval erősebb szerveződések, nevezetesen a Mezőcsát Kistérség Többcélú Társulása és a Borsodi Mezőség Gazdakör Egyesület. Napjainkra a vidékfejlesztési folyamatot előkészítését, megalapozását végrehajtó Cötkény Egyesület okafogyottá vált és 2007-ben megszűnt.

Kérjük Önöket, nagy figyelemmel tanulmányozzák át különösen a 2. Aktuális kérdések és az 5. Mértékadó szakpolitikai tanulmányok, jogi alapok című fejezeteket. Az egyik az Önök életét, gazdasági lehetőségeit közvetlenül érintő, a közeljövőben bekövetkező földügyi változásokat tárgyalja, a másik pedig azt a nagypolitikai környezetet írja le, amelyben az Önök és családjaik élete, jövője, a helyi érdekek vajmi nagyon kevésbé számítanak...

Mezőcsát, 2008. november 30.

A Borsodi Mezőség Gazdakör Egyesület kiadványa.

Felelős vezető: Taskó József elnök

3450 Mezőcsát, Galamb utca 10.

Felelős szerkesztő: Sárvári Attila területi szervező

SZÖVET elnökségi tag

Mottó: „A fenntartható fejlődés kérdése hamarosan mindennapjaink lényegi meghatározójává válik, és erre végső választ csak egy természetvezérelt társadalom és gazdaság adhat, amelynek legfontosabb elemeit az önfenntartó közösségek jelentik. ... Az olyan emberek lehetnek az alapjai a természetvezérelt társadalomnak, akik ennek a rendszernek megfelelően élnek. **A megoldást kis lélekszámú, a természettel harmóniában élő közösségek jelentik, amelyek nem függenek más emberektől, távoli erőforrásoktól.** Több hasonló, életképes csoportosulás létrehozhat egy egészséges sejtekből álló hálózatot, és ily módon mind nagyobb közösségek fejlődhetnek ki.”¹

Az idézett gondolatmenet gyakorlati megvalósításához vezető út első lépéseit tettük meg az elmúlt mintegy 15 évben. Nagyon sok lépés van még hátra... A Borsodi Mezőség Gazdakör Egyesület a Mezőcsáti Kistérség életképes lakosságával, a Szövetség az Élő Tiszáért Egyesület más tagjaival pedig a fenti „hálózat” első „sejtjei” lehetnek...

Bevezető

Tisztelt Olvasó!

Manapság csillagszóró-szerűen röpködnek a „fejlesztés” - „fejlődés” - „fenntartható fejlődés”, sőt „fenntartható gazdasági növekedés” kifejezések. Az átlagember csak a fejét kapkodja ennyi okosság hallatán. De mit is értsünk a kifejezések alatt? Gondolatébresztőként hadd idézzek egy régi-régi, állítólag francia viccet:

Valamely kormányzó párt nagyhatalmú kultuszminisztere rendeletileg tiltotta meg a női köldök filmen való bármilyen megjelenítését. A művészek nem értették a tiltást, háborogtak, de „jogállamban” mást nem nagyon tehettek... Aztán változtak az idők, a hajdan nagyhatalmú párt volt kultuszminisztere már csak egy öregedő, ellenszenves alperesként állt a válóperes bíróság előtt... Ahol a hűséges felesége sírva bizonygatta a bírónak, hogy már végképpen nem bírja elviselni, hogy a férje harminc éve következetesen összetéveszti a köldökét a női test egy egészen más részével...

Ez a vicc jut eszembe, amikor a „fenntartható fejlődés” kifejezést bármilyen összefüggésbe hozzák a „tőke”, „tőkevonzó képesség”, „globalizáció” kifejezésekkel... Ahogyan nem a köldök az emberi élet forrása, ugyanúgy nem a tőke, a profit a fenntarthatóságé... Az ilyen „szakértői”, sőt „szakpolitikus” tévedést elkerülendő, gondoljuk át egy kissé a földdel, a természettel, a teremtett világgal való viszonyunkat...

¹ FÉSZEK – a Pécsi Tudományegyetem Közgazdasági Karának lapja. „A jólét kilátásai” c. cikk. Szerző: dr. Kiss Tibor docens

Széchenyi István, „a legnagyobb magyar” ezt írta hajdan:

„A legmagasb kiműveltség legközelebb jár a tiszta természethez... S ki a természet szent útjától soha nem távozik el, az igazi bölcs... Józan ítéletre pedig a természetes tiszta belátás nemritkán annyit ér, mint sok számos jól megemésztett tudománnyal s mesterséggel teljes fő bírálása.”

Bizony ez a józan paraszti ész dicsérete... Széchenyi tanácsa nyomán korunk fogalmairól alakult ki a következő véleményünk:

a „fenntartható fejlődés” fogalompárból a „fenntarthatóság” az emberi faj életének fenntarthatóságára, a „fejlődés” pedig ugyancsak az emberi életnek a minőségére vonatkozik.

A „fenntartható fejlődés” tehát biológiai és nem gazdasági kérdés. Minden más magyarázat hamis...

Föld, víz, levegő, parasztember és falu –egyszóval vidék- nélkül nincs „fenntarthatóság”, nincs társadalom, sőt emberi minőségű élet sincs... A mi felfogásunkban a falu nem lakó-, üdülő- vagy szegénytelep, hanem egy emberi közösség és természeti környezetének szerves, önfenntartó egysége, biológiai létünk egyedüli fenntartó alapja.

S hogy hogyan kapcsolódik a vidék a társadalom, az ország más részeihez?

Az Európai Unió vidékfejlesztési politikájának Magyarország által is ratifikált egyik alapokmánya, a Vidéki Térségek Európai Chartája így fogalmaz: „9. cikk – ...A Szerződő Felek ...figyelembe veszik a városi és rurális(vidéki) térségek egyenértékűségét és egymásrautaltságát...”, ennek megfelelően a vidék, abban a mezőgazdasági tevékenység feladata az Európai Unió régi tagországokban:

- 1. értékes beltartalmú, szermaradvány-mentes, egészséges és biztonságos élelmiszerek előállítás; (élelmezési és élelmiszerbiztonság - nemzetbiztonság;)*
- 2. a talajt, vizeket, levegőt érő környezetterhelés csökkentése, vízbázisaink és a termőföld megőrzése; (a kultúrtáj ápolása és a biodiverzitás fenntartása;)*
- 3. a vidék kulturális és agrikulturális értékeinek megőrzése; (élhető vidék fenntartása - hátország a város számára is;)*
- 4. munkalehetőség és elfogadható jövedelem biztosítása a lehető legtöbb ember számára.²*

Ennek az összetett, bátran kimondhatjuk: nemzetmegtartó feladatnak csak és kizárólag életképes családi farmok egész országot lefedő hálózata képes megfelelni. Ép erkölcsű, életerős nemzet minden eszközzel óvja is a saját termőföldjét, paraszti társadalmát. Náluk a termőföld nem „a tőke szabad áramlását biztosító egyik sajátos áru fajta”³, hanem „a föld: az ország maga”⁴.

² Forrás: dr. Ángyán József előadása a Corvinus Egyetemen

³ Forrás: dr. Tanka Endre tudományos tanácsadó cikke (Magyar Nemzet 2001. 06. 30.)

Itt az ideje nyomatékosan kijelentenünk: pusztulásra van ítélve az a falu, amely földjeinek jövedelme nem marad a helyi földművelő családoknál megélhetési jövedelemként „szétterítve”, hanem idegenek profitjaként, vagy akár állami bevételként elhagyja a területet...!

Ismét egy francia hivatkozás: Jean Gabin, a népszerű színész valóságos bálvány volt a francia nemzet szemében. Az alábbi kis történet mégis azt bizonyítja, hogy népszerűség ide, befolyás oda, a földművelés a parasztok dolga és nem másoké... Legalábbis Franciaországban....

A már ünnepezt színész 1943-ban csatlakozott a De Gaulle tábornok által vezetett Szabad Francia Erőkhöz. Ott volt Párizs bevételénél. A háborúban tanúsított hősiességéért megkapta a katonai érdemrendet és a hadikeresztet.

Általában szerette a vidéki életet, különösen kedvelte a lótenyésztést. Egy nagy farmot vezetett Moulins-la-Marche-ban (Orne megye), de a környék parasztjai ellenségesen viselkedtek vele szemben. 1962-ben még tüntetést is szerveztek ellene, több száz földbérletet szerezni akaró gazda napokon át blokkolta a farmját, melyet halála után a családja gyorsan el is adott.

Elgondolkodtató, hogy ha a saját nemzeti hősiük földbirtokhoz jutását ekkora ellenszenvvel fogadták, milyen fogadtatásra számíthatna egy külföldi „tőkebefektető”, aki francia termőföldet akarna vásárolni! Ez a veszély természetesen náluk nem áll fenn, mert az EU 15 régi tagországában külföldiek nem vásárolhatnak termőföldet... Ők viszont nálunk 2011-től, jobb esetben 2014-től igen! Tanulhatnánk végre „honvédelmet” a francia parasztoktól!

Ezeknek a gondolatoknak a jegyében adjuk közre ezt a kiadványunkat. Terjedelmi korlátok miatt nem törekedhettünk a teljességre. A közreadott dokumentumok azonban reményeink szerint így is jól bemutatják az eltelt évek történéseit, és világossá teszik azt a célt, amit nemzeti megmaradásunk érdekében mindenképpen el kell érünk.

Sárvári Attila
szerkesztő

⁴ Forrás: Kajner Péter, Élőlánc Magyarországért Párt elnökségi tagja

1. fejezet: Politikai környezet

Az intézményesült vidékfejlesztés beindítása Magyarországon a FIDESZ-kormány egyik legfontosabb intézkedés-sorozata volt. A Nemzeti Agrár-környezetgazdálkodási Program, a SAPARD források fogadásának uniós feltételeként meghirdetésre került kistérségi vidékfejlesztési programozás beindítása, a családi gazdaságok megerősítéséről hozott rendelet mind-mind az Európai Unió gyakorlatának nemzeti megalapozását volt hivatva elősegíteni. Kritikaként jegyezhető meg, hogy kissé elkésve és nem kellő eréllyel kerültek bevezetésre ezek az intézkedések, ezért hatásuk nem érte el a visszafordíthatatlanságot jelentő „kritikus tömeg”-et. Ennek ellenére a mai napig a legfontosabb, pozitív tartalmú vidéki változások ezekhez kötődnek, ezekből erednek. A Mezőcsáti Kistérség esetében az idő távlatából már kijelenthetjük, hogy mindazok az eredmények, amelyek ma már alapot nyújtanak a továbblépéshez, döntően ebben az időszakban (1998-2002) keletkeztek.

A program közigazgatási formációjának kialakulásánál országgyűlési (pl. Tállai András képviselő) és megyei szintű (pl. Olajos Csaba regionális főépítész) vezetők, sőt EU LEADER (pl. Gareth Wyn Jones) szakpolitikusok is „bábáskodtak”. Nem véletlen, hogy később többször is alkalmat kapott a program országos, sőt nemzetközi szintű bemutatkozásra. Ez a figyelem napjainkban is kamatoztatható, és megfelelő publikálás útján szükség szerint felerősíthető. Többek között pl. a WWF Magyarországi Irodáját, a Szent István Egyetem Környezetgazdálkodási Intézete munkatársait és vezetőjét, dr. Ángyán József tanár urat, országgyűlési képviselőt, a FIDESZ vidékpolitikai szakértőjét is a program kialakítása óta elkötelezett segítők között tudhatjuk.

A fenntartható fejlődés eszmeiségének megfelelő fejlesztési folyamat gerincét napjainkban is a széles körű lakossági részvétellel kialakított, az Önkormányzatok által is megvalósításra elfogadott „A Borsodi Mezőség Agrárstruktúra-átalakítási és Vidékfejlesztési Program”-ja adja. A program minősítését számos hazai intézmény hivatalból elvégezte. Azzal azonban Magyarországról egyedül a Borsodi Mezőség kistérség dicsekedhet, hogy a Brüsszelben 2002. december 12.-13.-án megrendezésre került Natura 2000 elnevezésű összeurópai szakmapolitikai konferencián követendő vidékfejlesztési modellként ajánlják a tagországok figyelmébe... A WWF Európai Politikai Osztálya minősítése szerint:

„A program Európai Unió vonatkozásai.

A Cötkény Térségfejlesztő Szövetség által alkalmazott fejlesztési módszertan **a fenntartható vidékfejlesztés szempontrendszerével tökéletes összhangban van.**”

A mai napig a programban rögzített szempontok alapján, az abban megfogalmazott szellemben történik a lakosság körében folytatott „civil” vidékfejlesztési munka. Nyilvánvalóan szükségszerűen, hiszen a területi jellemzők miatt nem lehetséges a „fenntartható fejlődés”-nek más helyi értelmezése, mint a programban megfogalmazott intézkedés- és következmény-sorozat.

A vidékfejlesztési folyamat legfontosabb állomásai, EU megfogalmazásban „mérőkövei” véleményünk szerint a következők:

- a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program kistérségi „kiharcolása” és beindítása,
- a Borsodi Mezőség Gazdakör Egyesület megalakítása,
- a Mezőcsáti Kistérség, a hajdani „járás” (az EU térszerkezeti rendszerében NUTS 4 szint) kialakítása és
- a tájrehabilitáció-vizes élőhely rekonstrukció I. ütemének (cca. 12 ezer hektár) megvalósulása.

A közeljövő nagy kérdése, hogy mindezek az eredmények a helyi lakosságnak jelentenek-e majdan megélhetési lehetőséget, vagy a térségtől idegen személyeknek extraprofitot?

2. fejezet: Aktuális kérdések

Amint az a program korai szakaszában részt vevők előtt ismeretes, a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága és a helyi társadalmak között egy kölcsönös bizalmon alapuló együttműködés alakult ki az elmúlt csaknem másfél évtizedben. Érdekeik nem ütköztek, sokkal inkább egymást erősítették.

A közös munkával kiharcolt előnyök (pl. ÉTT kísérlet zonális kifizetések rendszere) felértékelték a kistérség területét, és napjainkra megindult a harc ezek uralmáért a külső tőkeérdekeket képviselő különböző csoportok és a helyi lakosság életképes része között. Rendkívül veszélyesnek, egyben tragikusan sajnálatosnak tartjuk, hogy az állam a külső tőke kiszolgálójává vált, és akár a saját közigazgatásunk ellenében kell megvédenünk a saját életterünk feletti rendelkezési jogot.

Ez a szándékunk nevesítve is szerepel a Vidékfejlesztési Programunk legfontosabb célkitűzései között:

1.2.2. Speciális célkitűzések

Teljes tájrehabilitáció⁵:

- *Az ősi tiszai ártér jellemzőinek visszaállításával, a helyi társadalom termelési hagyományainak reaktiválásával, a kulturális építészeti hagyományok megőrzésével és fejlesztésével felkészülni és megfelelni a CARPE⁶ normáinak.*
- *A helyi társadalom mai és közeljövőbeli generációját egyéni ambíció, vagyon, tudás és közösségi önszerveződés, érdekérvényesítés szempontjából alkalmassá tenni az előbbieik végrehajtására és fenntartható, általános jólétet biztosító működtetésére.*
- *A térségben folytatandó gazdasági tevékenységek végső eredményként essenek egybe a természetvédelmi kezelés követelményeivel.*
- *A térségi élettér fölötti helyi közösségi befolyást korlátlanul megőrizni.*

2006 tavaszán befejeződött a Tisza-Szamos Kht, majd jogutódja, az Ár- és Belvízvédelmi Központi Szolgálat Kht. gesztorálásával megszervezett, a Tiszavalki főcsatorna belvízöblözetének vízszabályozási lehetőségét biztosító BNPI beruházás. Az erre irányuló pályázat sikeréhez jelentősen hozzájárult a helyi lakosságra való folyamatos hivatkozás. A forrás a nemzeti KAC és az EU LIFE alapjaiból tevődött össze, mintegy 200 millió Ft értékben.

2008 évben a BNPI a Sulymosi belvízöblözet rehabilitálására is KEOP pályázatot/forrást nyert, amit a következő egy-két évben fognak kivitelezni. Ennek forrása nagyjából EU közpénz, a beruházás tervezett összértéke cca. 380 millió Ft.

⁵ Tudomásunk szerint jelenleg ez Európa legnagyobb volumenű ilyen irányultságú terve.

⁶ Az Európai Unió Közös Agrár- és Vidékfejlesztési Politikája

A két projekt végeredményeként megoldódik a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet és pufferterülete felszíni vízellátása. Kiépítésre kerültek, illetve kerülni fognak azok a vízkormányzó műtárgyak és földművek, amelyek az éghajlati hatások függvényében alkalmasak lesznek a víz visszatartására és tárolására. A következő évtizedek előrejelzései szerint az édesvíz a nyersolajjal vetekedő, sőt erősebb stratégiai fontosságú szerepet fog betölteni a társadalmak életében.

A helyi lakosság helye, szerepe, megélhetési lehetőségei nyitott, sőt érdemben fel sem tett kérdések az egész pályázati eljárásban. Amint a mellékelt dokumentum-kivonatból látható, jelentős hatású beavatkozások történnek majd a kistérség területén. Ezeket a beavatkozásokat azonban már nem egyeztették a helyi társadalommal.

Az immár állandó mellőzöttségünk ellensúlyozására, az európai uniós trendek helyi alkalmazása érdekében a Borsodi Mezőség Gazdakör Egyesület kezdeményezésére tárgyalások lefolytatására került sor a helyi lakosság képviselői és a KvVM természetvédelmi szakállamtitkára, Haraszthy László úr és munkatársai között 2007. novemberében valamint 2008. februárjában. A tárgyalások eredményéről készült emlékeztetőt a következő oldalakon olvashatják.

A kistérség vezetőinek rendkívül fontos feladata lesz a közeljövőben, hogy a Borsodi Mezőség Agrárstruktúra-átalakítási és Vidékfejlesztési Program folytatásához, az abban megfogalmazottaknak megfelelően az életképes helyi lakoságnak a saját élettere fölötti rendelkezési jog gyakorlásához szükséges intézkedéseket haladéktalanul meghozza. A BNPI vagyonkezelési koncepciójában nevesítve szerepel, hogy

”...a vagyonkezelési tevékenység keretében maximális teret kapnak a helyben élő, élethivatásszerűen gazdálkodók.”

Ez a kijelentés azonban még a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. létrehozása előtt keletkezett, és ma már nem látunk mögötte semmilyen jogi garanciát.

A helyi aktív társadalom „önvédelmi” mozgósítása ugyancsak a jelenleg regnáló vezetők feladata és felelőssége. Megfelelő szervezéssel a hazai Nemzeti Parkok újra erős segítőtársat találhatnak a helyi társadalmakban az újonnan megjelent „közös ellenség”, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. ellen folytatandó abszurd harcban.

Felháborító és elfogadhatatlan ugyanis számunkra, hogy a helyi parasztcsaládok helyét gazdasági okokra való hamis hivatkozással, „ki ad érte többet” alapon bárki más elfoglalhassa, a Magyar Köztársaság nevében és közreműködésével... Hasonlóan a Nemzeti Földalap gátlástalan piacosításához...

A következő néhány oldalon archív dokumentumokkal részben idézzük a kezdeti együttműködés egyes „mérőköveit”, részben pedig közreadjuk a jelen folyamatokat jellemző aktuális dokumentumokat.

Sólyom László köztársasági elnök úr hortobágyi körútján elhangzott beszéd

Tisztelt Köztársasági Elnök Úr!

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Sárvári Attila vagyok, a Borsodi Mezőség Gazdakör Egyesület területi szervezője.

A Kis-Hortobágnak is nevezett Borsodi Mezőség kistájáról, a Mezőcsáti kistérségről beszélek Önöknek. A terület több mint fele, 18 000 hektár a Bükk Nemzeti Park kezelésében álló Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet.

Ez a terület a legutolsó szabad ártér volt a Tisza szabályozása során, egyben Dél-Borsod, valamint az Egri Káptalan éléskamrája. Az elmúlt évtizedekben a lecsapolások és az úgynevezett „fejlesztések” éléskamrából az ország 10 leghátrányosabb helyzetű kistérségei közé süllyesztették. A nyomorúság leküzdésére a térségben 93 óta folyik a Cötkény Program néven alulról kezdeményezett, tudatos vidékfejlesztési tevékenység.

A mi felfogásunkban a falu egy emberi közösség és természeti környezetének szerves egysége, biológiai létünk egyedül fenntartható alapja. A kezdeményezés a helyi táj, a helyi gazdaság és a helyi társadalom együttes rehabilitációját tűzte ki célul.

A Bükk Nemzeti Park Igazgatósága már a kezdetektől együttműködő partnerként vett részt a folyamatban. Eközben az Igazgatóság és a kistérség társadalma között kialakult egy kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolat, aminek eddig mindkét fél hasznát látta. Az elmúlt évek egyik legnagyobb eredménye a Nemzeti Park érdekkörébe tartozóan a nagyszabású vizes élőhely rehabilitáció első ütemének végrehajtása, az EU LIFE pályázati alapjából a modern foggazdálkodás megalapozásaként. Második ütemére a nemzeti KEOP nyertes pályázata biztosít forrást a közeljövőben. Mindkét munka több száz millió Ft-os nagyságrendű és megvalósulásuknak záloga a kistérségi társadalommal való együttműködés volt.

Az említett rehabilitációs munkák elvégzésének előfeltételeként az érintett területnek a Nemzeti Park tulajdonába kellett kerülnie. 96-98-ban a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet bővítéséhez eltervezett mintegy 10 ezer hektárnyi területet a helyi társadalom elfogadó támogatásával tudta megvásárolni az ügyletet lebonyolító Bükk Nemzeti Park. A magántulajdonú védett földekhez eszmei, kevesebb mint 10 ezer Forint/hektár átlagáron jutott hozzá, mintegy 1,5 milliárd Ft-ot és a kisajátítás hosszú éveit megtakarítva a kormánynak.

A másik nagy eredmény pedig a helyi lakosság érdekkörében a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program Zonális kifizetési rendszerének beindítása volt. Napjainkra a kistérségi gazdaságok zöme környezetkímélő módon gazdálkodik. Az államilag garantált piacot jelentő kifizetések emelték a földek jövedelmezőségét és értékét, stabilizálták a családi gazdaságokat. A jövedelemnövekmény elérte az egymilliárd Ft-ot. A Nemzeti Park társadalmi elismertsége soha nem képzelt magasságokba emelkedett.

Az érintett Önkormányzatok az előzmények okán természetes alapjoguknak tartották és tartják, hogy mindenkor csak helybéli lakos gazdálkodhat az Ő segítségével „újraállamosított” földeken. Ezt a jogos elvárást a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága fejlesztési tervében így rögzítette, idézem:

„...a vagyonkezelésünkben lévő területek.... teljes mértékű saját kezelésbe vonása azonban a társadalmi megítélésünket negatív irányba tolhatja el (a helyi lakosság kiszorítása a gazdálkodásból), így a helyes arány megtalálása rendkívül fontos feladat.”

A Nemzeti Parkról egy évtized alatt szerzett tapasztalatok garanciát jelentettek korrekt megoldásra.

Félő azonban, hogy az idézett földbérletek „helyes aránya megtalálásának” gondját és felelősségét rövid úton leveszi a vállukról a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság, mint az állami tulajdonú földterületek kizárólagos ura...

Félő továbbá, hogy nem a helyi parasztsaládoknak, hanem annak adja bérbe a védett területeket, aki többet fizet érte... Amit éppen tőlük vettek meg fillérekért, merthogy –idézem a korabeli érvelést: „az állam a tulajdonosi pozícióból tudja legjobban érvényesíteni a természetvédelmi érdekeket...” És ezt ők elhitték, hiszen a saját államuk mondta... Ha az idegeneknek történő bérbe- vagy ami még tragikusabb- eladás valóban megtörténne, a helyi társadalmak szempontjából felérne egy végzetes kirablással...

Közismert tény ugyanis, hogy elsorvadásra van ítélve az a falu, amely földjeinek jövedelme nem marad a helyi családokra „szétterítve”!

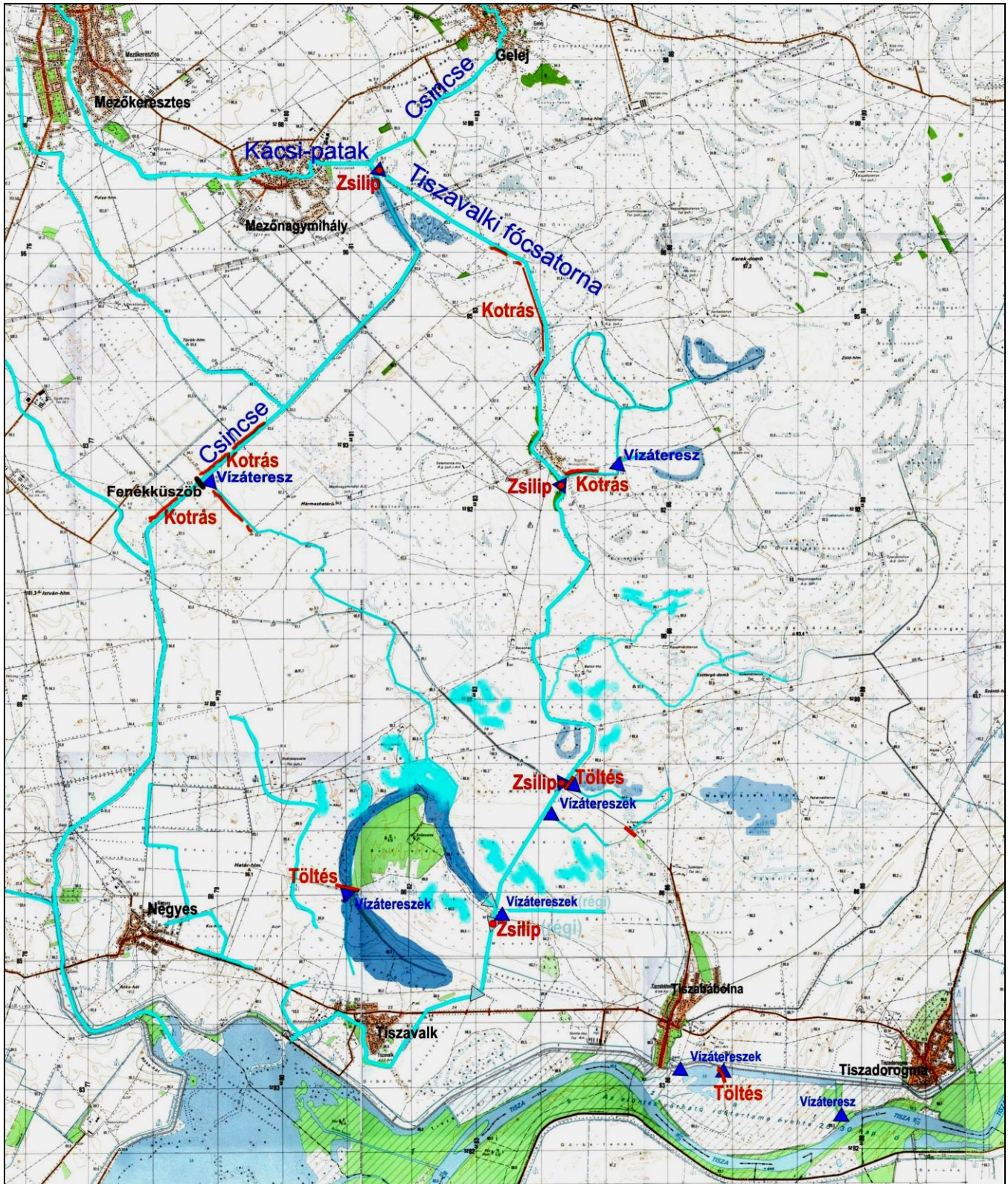
Lester Brown, az elismert amerikai környezetpolitikus „Az utolsó előtti nap” című írásában így fogalmaz: „Az eltartó képesség fogalmát a biológusok, az állattenyésztők és a vadvédelmi szakemberek jól ismerik, a gazdasági tanácsadók és a politikai döntéshozók azonban nem...”

Üzenjük az utóbbiaknak, itt az ideje nekik is felismerni: a vidék az élet és nem a profit „termőhelye”! Üzenetünket fontolják meg alaposan, amíg nem késő....

Tisztelettel kérjük Köztársasági Elnök Urat, juttassa el üzenetünket az illetékesekhez, és segítsen érvényesíteni azt az elvárásunkat, hogy a Magyar Köztársaságban senki ne lehessen megélhetési konkurens a helyi parasztsaládoknak!

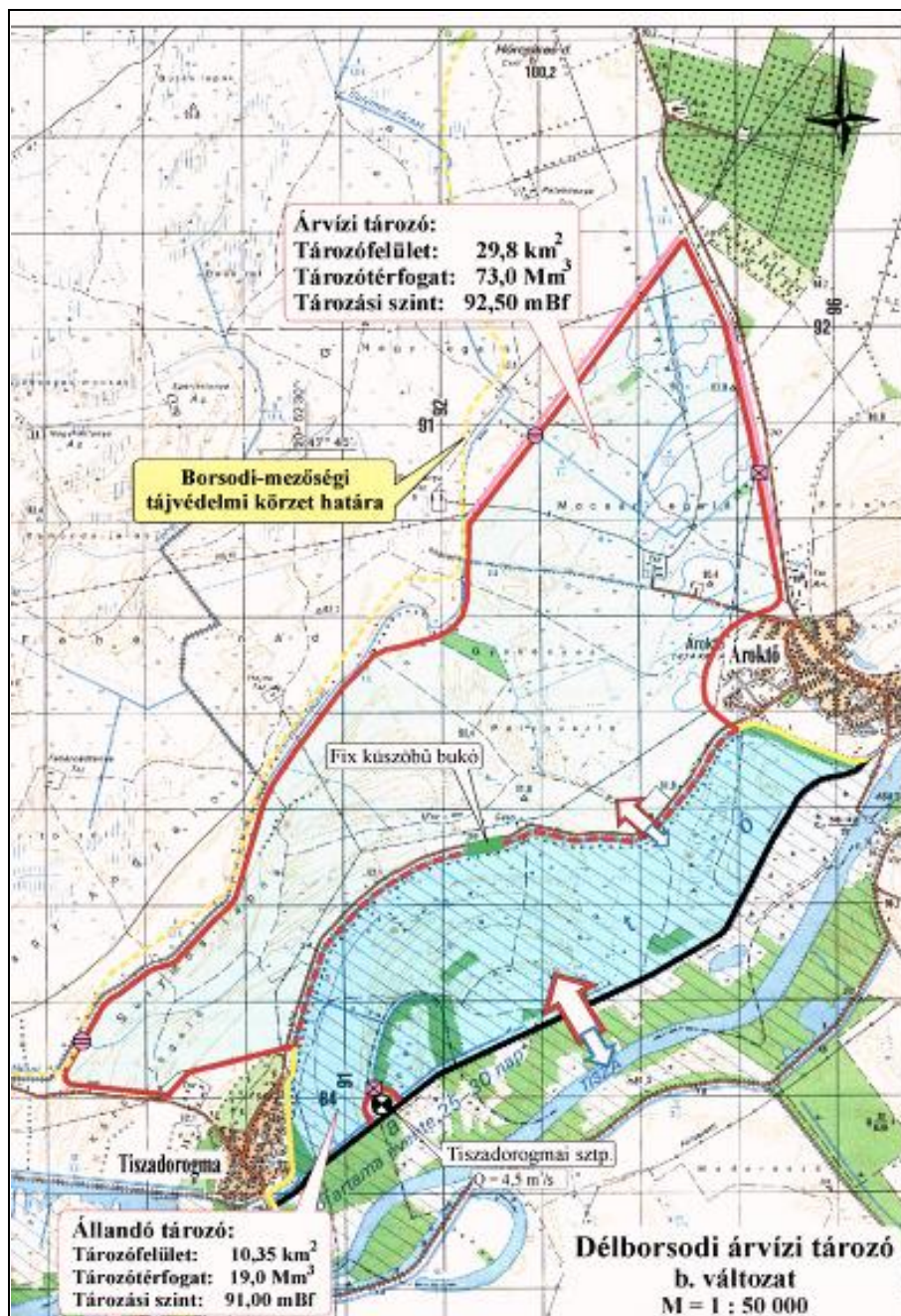
Köszönöm a megtisztelő figyelmüket.

(Elhangzott: Civil Fórum Csaroda, 2008. 10. 21.)

Az I. ütemben elkészült műtárgyak által kormányozhatóvá tett felszíni vízgazdálkodási terület

A következő évek feladata lesz a már kialakított helyi vízrendszer és a Tisza teljes vízrendszerének összehangolása. Félő, hogy a helyi érdekek ismét háttérbe szorulnak a spekulációs érdekek mögött.

A Vásárhelyi Terv bizonytalanságai ellenére érdemesnek gondoljuk folyamatosan tájékozódni a témában, hogy a politikai és pénzügyi spekulációk káros hatásait lehetőleg sikerüljön kivédeni.

Ha az előző oldali térképet összevetjük a LFE I. ütemében elkészült felszíni vízkormányzás nyomán kialakult állapottal és a BNPI II. ütemű vizes élőhely rehabilitációs KEOP projektjével, láthatóvá válik az hatalmas biológiai érték, amit a kistérség a közeljövőben képviselni fog.

Sokadszor jelzett aggodalmunk tehát újra: nem látjuk a garanciát arra, hogy a több évtizedes hátrányok elszenvedése után végre az előnyök is a helyi lakosságot fogják illetni!

4. fejezet: A Borsodi Mezőség Agrárstruktúra- átalakítási és Vidékfejlesztési Programja – rövidített demonstrációs verzió

Az országos vidékfejlesztési folyamat felülvizsgálatát és a megvalósítás fázisában lévő programok szükség szerinti átdolgozását rendelte el az FVM 2004 évben. A felülvizsgálat és átdolgozás célja az volt, hogy a vidékfejlesztési programok szervesen beilleszkedjenek, alkalmazkodjanak a NUTS 4 területszervezési rendszerhez, azaz a hosszú távra stabilnak tekinthető kistérségi közigazgatási hálózathoz.

Az EU fejlesztési gyakorlata ugyanis megköveteli a monitoringot, azaz látni akarja, hogy a közpénzjuttatások milyen változásokat okoznak a kedvezményezett kistérségekben. Mivel a hatások érzékelhető megjelenése időben több évre, akár évtizedre is elhúzódik, így fontos az, hogy ugyanazon határu földrajzi területet vizsgálják a folyamat kezdetén, mint a végén. Könnyen belátható, hogy statisztikai adatokat csak azonos területről lehet egymással összevetni.

A Mezőcsáti Kistérségben társult települések biztosítják az EU vonatkozó elvárásaiban megfogalmazott

- területi kontinuitást (*összefüggőség*)

- az azonos adottságú települések által az adott földrajzi tér teljes lefedettségét (*homogenitás*)

- a szerveződés időtállóságát (*stabilitás*)

A Mezőcsáti Kistérségben jelentősebb változtatásokat nem kellett végrehajtani a 2000-ben elfogadott vidékfejlesztési programon. A feladat az volt, hogy a Borsodi Mezőség Vidékfejlesztési Célú Önkormányzati Társulás alapító tagjain túlmenően a kistérséghez újonnan csatlakozott településekre is ki kellett azt terjeszteni.

A programok átdolgozásához az FVM segítő szakmai szervezetet, mentort (esetünkben a Regio Partner Kft-t, a gyöngyösi Károly Róbert Főiskola szakmai háttérével) rendelt a programokat koordináló kistérségi társulások mellé, és az FVM Regionális Vidékfejlesztési Irodák által minősítette azokat.

Az így átdolgozott programok beépítésre kerültek az NFT II. nemzeti fejlesztési terv 2007-13 közötti időszakára vonatkozó tervezett intézkedéseibe.

Hogy az eltelt nyolc év alatt mi valósult meg a program jövőképeiből, annak valódi megítélésére kizárólag Önök, a kistérség életképes lakossága jogosultak. Ugyancsak kizárólag Önök azok, akik a saját mindennapi életükben megtapasztalják az elmaradt intézkedések hátrányait. Kérjük, hogy alaposan tanulmányozzák át a következőkben bemutatott dokumentumokat, és személyes részvételükkel segítsék elő azok megvalósulását, sőt ha szükséges, mert másképp nem megy –akár azok kikövetelését!

1.9.2. A stratégiai jövőkép szöveges ismertetése

1.9.2.1. Természetföldrajzi jövőkép

A fejlesztés eredményeként kialakult tájkép felidézi a térség ősi, tiszai ártér jellegét. Halastavak, belvízi víztározók, vízkormányzó csatornák, náddal borított időszakos vízállások biztosítják a térség felszíni vízkészletének szükséges és elégséges szinten tartását. Kivédhetővé váltak a korábbi szélsőséges vízjárás, a túl sok vagy túl kevés víz okozta káros hatások. A legjobb minőségű szántókon a kiszámítható, stabil vízszint eredményeként a korábbinál lényegesen nagyobb termelési biztonsággal dolgoznak a gazdák.

Jóléti, haszon és energia célú erdőterületek megjelenése teszi változatossá a tájat, gazdasági hasznosulással elégtve ki a természetvédelmi követelményeket is. Az életet jelentő víz hatására jelentősen feldúsult legelők, kaszálók jelentik a gazdasági alapot az újjá szervezett, extenzív állattenyésztés számára. A pusztát újra benépesítő gulyák, csordák, nyájak legelői mellett az erdők, nádasok, cserjések, zsombékos tocsogók a vadon élő állatok sokaságának biztosítják az élő-búvóhelyet. A minden évszakban járhatóvá lett legfontosabb dűlőutakon a felújított aktív tanyák lakói mellet gyakori látvány a kerékpározó, lovaskocsizó turistacsoport is. A fajgazdag, természeti értékekben bővelkedő terület természetes módon biztosít egy migrációs ökológiai folyosót a Bükk-hegység és a Tisza folyó között, hozzájárulva a biodiverzitás növeléséhez.

Mindezt a térség lakói, önkormányzatai, civil szervezetei, vállalkozói és az illetékes állami szervezetek együttműködése, a korábban használaton kívüli vízkormányzó műtárgyak reaktiválásával és a hiányzók pótlásával, üzembe helyezésével érték el, melyek segítségével a térség vízháztartása szabályozhatóvá vált. Az alkalmazott környezet- és természetvédelem a Borsodi Mezőség társadalmának tájhasználati gyakorlatában (mint alapvető gazdasági tényező) hozzájárul a fenntartható fejlődés kívánatos folyamatához.

1.9.2.2. Gazdasági jövőkép

A nagyszámú, önérdékből együttműködő, különböző méretű és tevékenységű vállalkozás adja a helyi termelés gerincét. Jól értékesíthető, piackonform mezőgazdasági termékszerkezet alakult ki. A vállalkozások termelési, értékesítési, feldolgozási együttműködései (termékpályás szövetkezetek, gépkörök, integrációs szerveződések, stb.) képesek nagykereskedelmi mennyiségű, jól értékesíthető minőségű termék előállítására.

Nagyrészt érvényesül az a gazdasági célkitűzés, melynek megfelelően a helyben megtermelt alapanyagból a fogyasztási végtermékig valamennyi feldolgozási fázis profitja a helyi társadalom érdekeltségében marad.

Az ökoturizmus minőségi és program követelményeit kielégítő turisztikai szolgáltatások egységes értékesítési hálózatba szervezve, jelentősen hozzájárulnak a térségi jövedelmek növeléséhez.

A turizmus jelentősebb mértékű megjelenése a helyi kézműipar termékei számára is további, vásárlóerőt képviselő külső piacot jelent.

A szervezeten, tudatosan a térségen belül felhasznált források jövedelemtartalma enyhítette a térségi munkanélküliség égető gondjait.

A közösségi érdekű, környezet- és természetvédelmi munkákat végző közhasznú társaság megjelenése nonprofit, de értelmes, értéktermelő munkahelyeket jelent a munkanélküli járadékból és jövedelempótló támogatásból élők számára. Ezzel oldja a munkátlan megélhetés, mint társadalmi jelenség okozta térségi feszültséget, "helyére billent a világ".

1.9.2.3. Társadalmi jövőkép

A munkával és saját vagyon működtetésével biztosított megélhetés jellemző a térségre.

A kiszámíthatóság nyújtotta biztonságérzet hatására nyugodt és aktív a helyi társadalom.

A térségi szereplők szimbiózisszerű, tudatosan összehangolt tevékenysége kohéziós tényezőként hat a térség életére.

A növekvő jövedelmek, a javuló társadalmi közérzet, a megfelelő életminőség helyben tartja és gyarapítja a lakosságot minden tekintetben (lélekszámban, erkölcsi, szellemi és vagyoni értékekben egyaránt).

A saját erőből elért pozíció felértékeli előttünk lakóhelyünk minőségét, önbizalmat, identitástudatot, a helyi értékek iránti büszkeséget ad az embereknek.

Az őket megillető helyre kerül a vallás, az oktatás, újra kialakulnak azok a vidéki önszabályozó mechanizmusok, melyek birtokában

a magyar falvak több évszázadon át bizonyították, hogy létezik fenntartható fejlődés.

5. fejezet Mértékadó szakpolitikai tanulmányok, jogi alapok

Az elmúlt évek legnagyobb vidékfejlesztési problémájaként tapasztaltuk meg azt a bizonytalanságot és el-
lentmondást, ami az EU vidékfejlesztési elmélete és a hazai gyakorlat között feszül. A problémák szak-
avatott ismerője, dr. Ángyán József egyetemi tanár, országgyűlési képviselő e tárgyra vonatkozó tanulmá-
nyát mellékeljük. Mellékeljük továbbá dr. Tanka Endre egyetemi tanár jogi szakértői tanulmányát az eu-
rópai földpiac ellentmondásairól, valamint dr. Kádár Imre egyetemi tanár rövid cikkét a termőföldjeink le-
hetséges jövőjéről. Sajnálatosnak tartjuk, hogy ezek a vélemények nem jutnak el a lakosság széles körei-
hez. A Borsodi Mezőség Gazdakör Egyesület a maga szerény eszközeivel ezúton is szeretne hozzájárulni
a mindannyiunk életét meghatározó helyzet jobb megismeréséhez, a gazdasági és társadalmi folyamatok
megértéséhez.

A fejezet végén közreadjuk az oly sokat hivatkozott Európai Unió vidékfejlesztési gyakorlatát meghatá-
ró jogszabályok alapjait képező két dokumentumot, a Vidéki Térségek Európai Chartáját és a Cork-i Nyi-
latkozatot. Újfént javasoljuk, hogy alaposan tanulmányozzák át ezeket és hasonlítsák össze a saját min-
dennapi tapasztalataikkal...

Amikor egy amerikai újságíró megkérdezte Gandhitól, mit gondol a civilizációról, Gandhi azt válaszolta:

"Az bizony remek ötlet lenne."

Az is remek dolog lenne, ha Magyarország nemcsak formailag,
hanem tartalmilag is az Európai Unió tagja lenne...